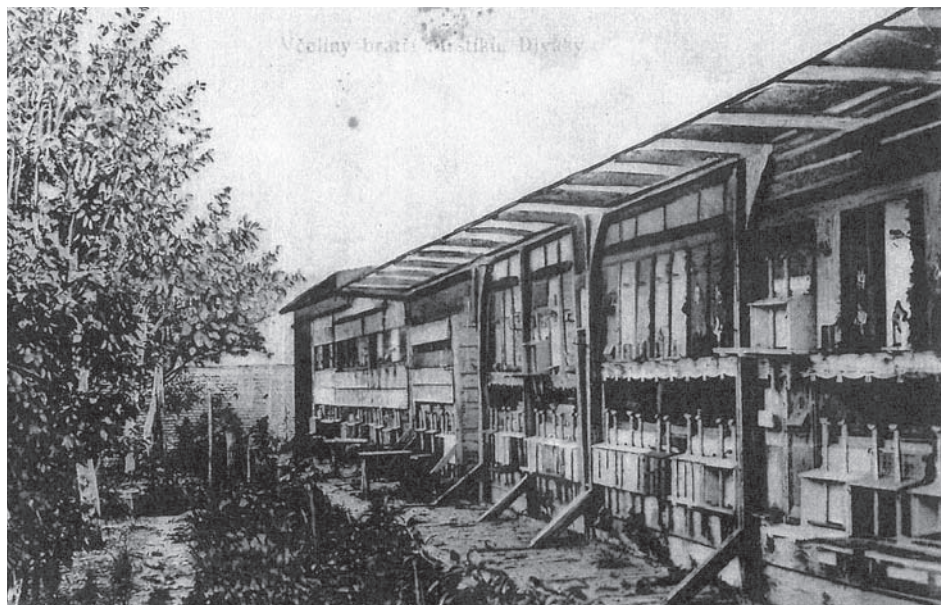

Jiří Sekereš

Úly bratří Mrštíků – stručná historie a zpráva o konzervátorském zásahu

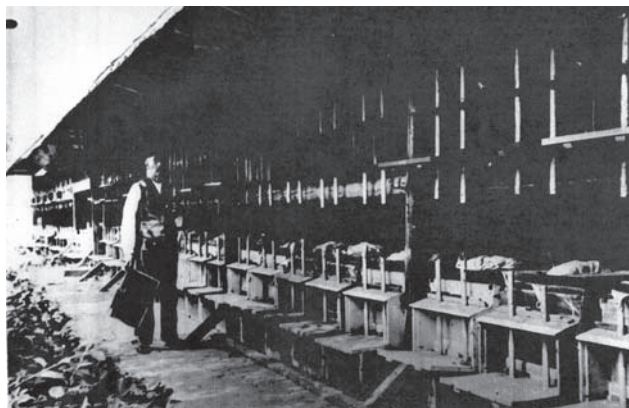
Velkovčelín Viléma Mrštíka na fotografii z roku 1908 (foto zapůjčeno ze soukromé sbírky)

Historie úlů

Jedním z pracovišť Regionálního muzea v Mikulově je Památník bratří Mrštíků – nenápadné stavení ve vesničce Diváky čp. 57, které kdysi patřilo Vilému Mrštíkovi. Interiérová expozice domku se věnuje literární a dramatické činnosti autorské dvojice bratří Mrštíků, na zahradě si pak návštěvníci památníku mohou prohlédnout včelín – Alois (1861–1925) a zejména Vilém (1863–1912) byli totiž vášnivými včelaři. Vilémův „velkovčelín“, který ve své době čítal až devadesát včelstev, zachycuje například pohlednice z roku 1908. Podle fotografií se jednalo o jednoduchou, ale vskutku gigantickou zastřešenou konstrukci, v níž byly ve dvou patrech uloženy úly. Alois včelařil skromněji co do počtu včelstev, zato však stylověji – jeho včelín pro dvanáct včelstev byl postaven podle návrhu slavného architekta Jurkoviče.¹

Bohaté informace o zdejších úlech poskytuje vzpomínková kniha Vilémovy ženy Boženy (1876–1958) – *Mrštíkovy včely*. Popisuje zde vývoj včelaření obou bratrů a proměny konstrukce úlů, jejichž iniciátorem byl Vilém. Nevyhýbá se ani pro nás velmi cenným technickým detailům, které osvětlují, jak novátorsky Vilém Mrštík ke včelaření přistupoval. S mnoha vylepšeními mu později pomáhal i jeho tchán, Boženin otec, jak je v knize zmíněno.

¹ MRŠTÍKOVÁ, Božena: *Mrštíkovy včely*, Praha 1943. Str. 90: „... [Aloisův včelín] stál na vršku zahrádky blízko kostela na skalce mezi růžemi a bezovými keři. Jurkovičův umělecký návrh dal mu vzhled milé chaloupky, pod jejíž šindelovou střechou bylo družně stuleno dvanáct malovaných úlů, osazených krajinkami a vlaškami.“

Tatínek bratří Mrštíků před Vilémovým včelínem, nedatováno (foto zapůjčeno ze soukromé sbírky)

spolkové úly čtyřpatrové dvojstěnné s česny uprostřed, Simmichovy čtyřpatrové slamáky, poloviční špalky s medníkem nasazovacím a úly své vlastní úpravy s plodiskem dvojstěnným, nasazovacím medníkem a česnem uprostřed.

Str. 76 a 77 – *V té době [neupřesněno, někdy mezi 1904 a 1908] měl Vilém na svém včelíně už řadu amerických úlů, jimiž nahradil úly spolkové. Jejich systém zlepšil tím způsobem, že k česnu připojil francouzskou síňku. (...) Zejména oceňoval význam síňky při vypuknutí včelí loupeže. (...) Proti tomuto zákeřnému nebezpečí mnil Vilém pojistit svoje včelky výměnou všech úlů svého včelína za úly americké opatřené síňkou. (...) Vilém rád uskutečňoval odvážné plány. Ježto je prováděl raději bezodkladně, odejel do Přibic, aby tamnímu stolaři svěřil objednávku deseti úlů zmíněného systému. Ostatní úly mu vyráběl stolařský mistr Ludvík Vodák v Diváčích. Dále se dovidáme, že tentýž stolař stavěl i Vilémův včelín a že hotové úly natíral pestrými barvami. Průčelí včelínu, podle něhož běžel dlážděný chodník, vzbuzovalo nyní představu peronu. Úly měly větráky, síňky na čelní straně připomínaly balkony a s obou stran širokých česů byly připevněny plechové komínky k přivádění vzduchu.*

Str. 83–85 – Božena Mrštíková se zmiňuje o problémech s „podkládáním prázdných medníků pod plně“. Vilém žádá jejího otce o pomoc s řešením tohoto problému. *Navrtal do střechy díry pro kolečka, k úlům připevnil opěradla pro válec, a zdvihání medníků dalo se potom pomocí přístroje, který tuto práci značně usnadňoval.* O účinnosti zkonstruovaného zařízení svědčí i fakt, že s jeho pomocí dokázala s nástavky plnými medu manipulovat i sama autorka bez pomoci další osoby: *Pomocí tatínkova zařízení jsem na plodisko položila medník nový, vystrojený plásty prázdnými.*

Str. 102 – *Zámecká paní jakožto majitelka několika včelstev, umístěných na pěkném včelíně v panské zelinářské zahradě, dala si Vilémem vysvětlit zařízení i účel síňky a jako všichni návštěvníci projevila také ona údiv nad úrodou, kterou jsou s to vydati široké medníky těchto úlů.*

Po Vilémově tragické smrti (1912) se o včelín starali společnými silami jeho otec a bratr Alois. Po smrti otce (1918) však už Aloise včelaření tolik netěšilo a v několika následujících špatných letech se nedařilo ani včelám. V lednu 1924 včelín prodal, o rok později zemřel na tyfus. Včelín získali polovinou Mikuláš Gratcl a polovinou Čeněk Rathouský. Zatímco Rathouský svou část úlů i se včelami prodal „polehradskému“ (boleradickému) mlynáři Stanislavu Broskvovi, který se pak odstěhoval „kamsi na Hanou“,² Gratcl pokračoval v chovu včel v diváckém okolí a jsou to nejspíš právě jeho úly, které se dostaly do

Str. 18 – *Na jihomoravské výstavě v Kloboukách u Brna (20.–27. září 1903): ... Otevřel jejich dvířka, vyňal okénka, oddělil medníky, nechal nás nahlédnouti do spodních pater obou úlů a odbornými výrazy, ale s osobitou názorností nám vysvětlil jejich vlastnosti a výhody jejich zařízení. Podotkl, že jejich úprava je výsledkem jeho vlastní myšlenky.*

Str. 22 – *Vilém nám pověděl, že má úly několika typů. Jednoduché spolkové pětipatrové s česny u dna,*

² Tamtéž, s. 132.

Alois Mrštík před včelínem svého bratra, nedatováno (foto zapůjčeno ze soukromé sbírky)

Památníku bratří Mrštíků, což dokládají i vzpomínky pamětníků, zaznamenané Jaroslavem Němečkem, správcem Památníku.

Ještě za života Boženy Mrštíkové byly některé z jejích úlů veřejně vystavovány. Roku 1931 na zemské zemědělské výstavě v Olomouci to byl jeden úl jejího otce a jeden úl Viléma Mrštíka ve své nejmodernější podobě – „amerikán“ s francouzskou předsíňkou a zařízením pro snadnou manipulaci s medníkem.³

³ Tamtéž, s. 104.

Aloisův včelín postavený dle návrhu architekta Dušana Jurkoviče, nedatováno (foto zapůjčeno ze soukromé sbírky)

Popisný soupis úlů

Dnešní včelín na zahradě památníku je přibližnou kopií Vilémova velkého včelína. Ve skutečnosti jde ovšem o kulisu, kterou nechal postavit štáb České televize pro účely natáčení filmu *Nedosněné sny* (1989), vypravujícím o obou bratřech-spisovatelích. Jednotlivé úly jsou ve skutečnosti jen čelní desky z dřevotřísky, zadní strana je dutá a otevřená. Pouze v jednom z oddílů včelína byly uloženy skutečné úly, které přetrvaly z dob bratří Mrštíků. Protože technický stav včelína i dřevotřískových atrap je tristní, Regionální muzeum v Mikulově má v úmyslu výhledově včelín přebudovat v duchu původní koncepce, přičemž dochované původní úly se stanou základním kamenem nového celku.

Jak je zřejmé z poznámek pana Němečka, přiložených k některým sbírkovým kusům, o úly bylo pečováno. Přesto však nebylo možno zabránit poškození, které lze u předmětů umístěných takto ve volném prostředí očekávat. Úly byly do konzervačních dílen muzea převezeny v květnu 2014 s požadavkem na celkovou konzervaci a stabilizaci stavu.

Pro lepší orientaci v průběhu konzervace autor článku označoval úly písmeny abecedy, a to v pořadí, v jakém byly konzervovány. Typově lze úly rozdělit do dvou základních skupin, v praxi nicméně žádné dva z Mrštíkových úlů nejsou totožné. Toto sice vyvolalo nutnost aktuálního detailního a vyčerpávajícího popisu, o to snazší však bude v budoucnu identifikace jednotlivých kusů.

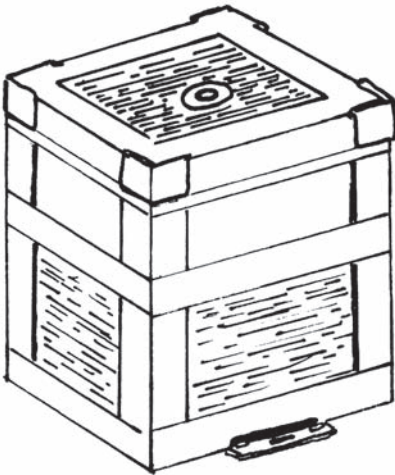
Typ I – písmena A a B. Dřevěné úly s rámovou slaměnou stěnou a víkem, vždy s jedním nástavkem, v poznámkách pamětníků nazývané *slamáky*. Konzervované kusy mají slaměný výplet natřený barvou, z paměti Boženy Mrštíkové je však zřejmé, že původně sláma natírána nebyla.⁴ Rámková míra plodiště je vždy 39 × 24 cm, nástavku 39 × 14 cm.

⁴ Tamtéž, s. 80: „Teskně vzpomínal na slaměné úly, jejichž slámoví v ranním slunci vypadalo jako pozlacené.“

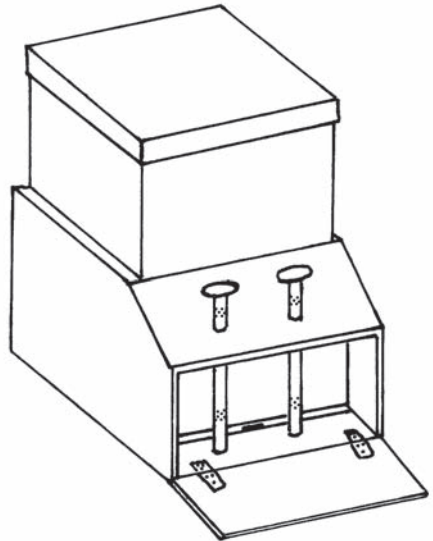
Typ II - ostatní celodřevěné úly, tedy úplné i neúplné sestavy D-K. Všechny úly v této skupině mají před plodištěm Mrštíkovi „francouzskou předsíňku“, ale jen D, E a J mají prořezané otvory v její stříšce; otvory mají procházet plechové ventilační trubice. Samotné trubice se bohužel dochovaly jen u sestavy E. Ostatní sestavy (F, G, H a I) mají větrací otvory z boku předsíňky a dle ústního sdělení pana Němečka může jít o mladší úly, které si nechávali stavět Mrštíkovi následovníci. Úly II. typu představovaly vrchol inženýrství Viléma Mrštíka a lze se domnívat, že právě tento typ úlů vylepšoval otec Boženy Mrštíkové svým zařízením na usnadnění manipulace s plnými medníky. Bohužel na dochovaných úlech nenašel konzervátor nic, co by použití onoho vynálezu nasvědčovalo.

Speciálními případy jsou samostatný nástavek C, který s ostatními úly příliš nekoresponduje (zdá se být dosti moderní), a oplodňáček L, což není klasický úl, ale dočasné stanoviště pro mladé včelstvo. Ten by původní být mohl - Božena Mrštíková se o existenci těchto malých úlů ve svých vzpomínkách zmiňuje (nazývá je plemenačky).

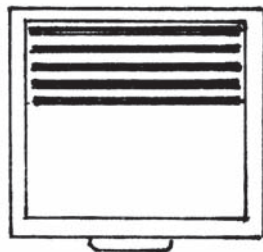
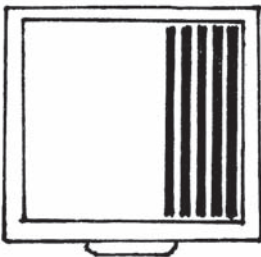
V následujícím popisu se několikrát objevují termíny „studená“ a „teplá“ stavba včelího díla. Jde o rozlišení způsobu, jakým jsou rámkové plástve včelařem do úlu kladeny. Při takzvané studené (někdy také podélné) stavbě se rámkové plástve kladou kolmo na čelní stěnu úlu, při teplé (někdy také příčné) stavbě se rámkové plástve staví rovnoběžně s čelní stranou. Některé úly mají interiér konstruován tak, aby umožňoval oba typy stavby, jiné jsou specializované. U úlů, které při předání ke konzervaci obsahovaly rámkové plástve, byla rámková míra změřena přímo; u ostatních mohl autor článku rámkovou míru odhadovat jen přibližně, protože mnohdy nebyl zřetelný ani směr kladení rámků.

Typický úl slamák (kresba autor; v článku typ I)

Typický úl američan s francouzskou předsíňkou (kresba autor; v článku typ II)

Jednoduché schéma stavby díla podle kladení rámků - vlevo studená, vpravo teplá stavba (kresba autor)

A

Sestava – plodiště, nízký nástavek, víko. Barva hnědá, čelo ultramarín, zespodu bez nátěru. Nátěr byl pravděpodobně nedávno obnoven, je velmi zachovalý. Na česno navazuje krátký leták v šíři celé přední stěny, sklopný pomocí pantů. Uprostřed víka je napevno vsazen železný přípravek pro krmení včel z lahve. Úl je konstruován pro teplou stavbu díla.

V úlu byl vložen list papíru s informacemi, psaný panem Němečkem:

Původní barva hnědá (mořidlo), přední stěna tmavě modrá (indigo).

31/12 2012 mořeno Lignofix E-Profi

30/1 2013 Duopen kutil

31/1 2013 plynná síra

Slaměný úl získán od Metoděje Gratcla, syna Mikuláše Gratcla, který od Aloise Mrštíka koupil polovinu úlů – američanů – z velkovčelína Viléma Mrštíka. Darem dostal i tento slamák. Včelstvem je měl obsazené ještě v letech 1950–55 v Rumunské bažantnici⁵ jako včelmistr čs. státních lesů.

B

Sestava – plodiště, nízký nástavek, víko. Barva zelená, slaměný výplet stěn je natřen žlutě (slaměný výplet víka je ale zelený). Také zespodu je úl natřen žlutě. Konstrukce je stejná jako u úlu A, železné krmitko ve víku je přikryto kusem dřeva v barvě úlu a lze je vyjmout. Česno a leták jsou menší než u úlu A. Při předání ke konzervaci byl úl téměř plně obsazen rámkou jak v plodišti, tak v nízkém nástavku. Mezi plodiště a nástavek je vložena mateří mřížka, která však velikostí neodpovídá rozměrům nástavku (při porovnání s dalšími úly je zřejmé, že byla původně vsazena do dřevěného rámu, který se nedochoval). Úl je opět konstruován pro teplou stavbu díla.

I v tomto úlu byl vložen lístek s informacemi o jeho osudu a restaurátorských zásazích:

Mechanické odstranění starých nátěrů. Původní barva – tmavomodrá (indigo) olejová.

31/12 2012 mořeno Lignofix E-Profi

7/1 2013 Duopen kutil

23/1 2013 mořeno plynnou sirou

*Slaměný úl získán od souseda Aloise Matýška (*1952, †2012). Úl dostal jeho dědeček od Aloise Mrštíka, když kupoval od Aloise dům č. 56. Úl pochází ze skladiště, které měl Vilém Mrštík v domě č. 170, kde dožil František Mrštík, lékárník.⁶*

C

Samostatný nástavek novějšího typu. Barva přírodní, jen čelo je červené. Barvou ani rozměry nezapadá k žádně z zbylých sestav.

D

Sestava – zvýšené plodiště, nízký nástavek, víko. Barva červená – cihlová (vše). Hlavní česno je chráněno bočnicemi a stříškou se dvěma kruhovými otvory (to je ona zmiňovaná „francouzská předsínka“). Velký leták na pantech lze zvednout a předsínku tak uzavřít (u tohoto kusu ale neuzavírá předsínku zcela a nemá vyřezáno malé česno). Boční stěny plodiště jsou výrazně zatepleny, plodiště je velmi vysoké – mezi rámkou a navazujícím nástavkem je cca deset centimetrů volného prostoru. Před zadní stěnou je vložena přepážka s okénkem (toho času bez skla), za níž je další předsínka. Zadní stranu plodiště tvoří dveře na pantech, zajištěné obrtlíkem. Dřevo je poničeno požerem mravenců, laťové dno má jednu lať nově vyměněnou. Plodiště je konstruováno pro studenou stavbu díla a rámkovou míru 39 × 24 cm, nástavek je konstruován pro studenou stavbu díla, rámková míra se zdá být nízká a extrémně dlouhá (snad 52 × 14 cm?). Víko je lehké a sedí přesně.

⁵ Rumunská bažantnice se nachází vzdušnou čarou cca 5 km SZ od Divák.

⁶ František Mrštík (1865–1909) byl mladší bratr Aloise a Viléma.

Při předání ke konzervaci se v prostoru plodiště nacházelo několik rámků míry 39 × 24 cm, přepážka ze sololitu, mateří mřížka v dřevěném rámu a také jakási zateplovací vložka ze slámy, podobná malému došku v igelitovém sáčku. V nástavku rámků bohužel nebyly, nezvyklou rámkovou míru tedy není jak ověřit.

E

Sestava – plodiště, dva nízké nástavky a víko. Barva hnědá, čelo bílé. Konstrukce typ II, plodiště podobné D, ale s tenčími bočními stěnami. Leták uzavírá předsíňku dokonale a má prořezané malé česno včetně přídatného menšího letáku na pantech, v otvorech předsíňky jsou zasunuty perforované hliníkové trubice, určené k větrání při uzavřené předsíňce. Sklo zadní přepážky zde nechybí. Zadní dvířka plodiště jsou osazena bez pantů, drží je obrtlíky. Dva nízké nástavky se zdají být novější než plodiště, ale komplet lícuje velmi dobře. Mezi plodiště a nástavky je vložena mateří mřížka v dřevěném rámu. Plodiště je směrově univerzální, míra 39 × 24 cm, nástavky jsou konstruovány pro teplou stavbu díla a míru 39 × 14 cm. Víko je lehké, přesně dosedající. Celkově jde o nejzachovalejší a nejkompletnější ze všech konzervovaných úlů, použitelný jako modelový zástupce modernizovaných „amerikánů s francouzskou předsíňkou“ Viléma Mrštíka.

V úlu byl nalezen také malý štítek s nápisem: *Rozměry rámečků 39 × 24, Adamcův amerikán.*⁷

F

Sestava – plodiště, vysoký nástavek a víko. Barva hnědá, čelo žlutozelené. Konstrukce typ II. Předsíňka nemá otvory ve stříšce, ale prořezané z boků a překryté pletivem. Hlavní leták uzavírá předsíňku zcela, po malém letáku zbyly jen panty. Sklo zadní přepážky nechybí, zadní dvířka drží obrtlíky. Nástavek nesedí na plodišti přesně (je výrazně užší), ale zbývající mezeru lze vyplnit latí, která je přiložena. Další latě tvoří kryt nástavku; zapadají do sebe jednoduchými zářezy a v největší z nich je volně uložen železný přípravek pro nasazení krmné lahve (stejný jako u A a B). Stavba plodu je studená, rámková míra plodiště a nástavku je stejná – 39 × 24 cm. Celek kryje jednoduché, těžké víko, které sedí jen volně. Na čelní straně plodiště je označení „17“, provedené dvěma kovovými číslicemi, přetřenými barvou.

Při předání ke konzervaci bylo uvnitř úlu volně naskládáno sedm rámečků se zadními skly, včetně několika přebytečných samostatných skel. Rámečky se bohužel nepodařilo přiřadit k žádné z dřívě či později konzervovaných sestav – jde nespíš o pozůstatky po starších nebo zničených úlech.

G

Sestava – plodiště, vysoký nástavek a víko. Barva hnědá, čelo zelené (u nástavku světlejší). Konstrukce plodiště typ II, předsíňka má otvory po stranách. Nechybí malé česno ani jeho leták, chybí ale zadní přepážka a celá zadní stěna plodiště (zůstaly jen obrtlíky). Vnitřek plodiště je všeobecně značně poškozen, dno je zevnitř vyspravováno dřevěnými štěpy. Plodiště je konstruováno pro studenou stavbu díla, rámková míra je 39 × 24 cm. Nástavek je úzký jako u úlu F a nemá vůbec lišty pro uložení rámků. Víko je opět jednoduché a těžké, nepřekrývá nástavek. Plodiště s nástavkem lícuje přesně, víko sedí volně.

Při předání ke konzervaci byla v úlu vložena také zeleně natřená laťka, která u některých typů úlů uzavírá zadní průzor plodiště. K této sestavě nejspíš nepatří.

⁷ František Adamec (1866–1946) byl kněz a včelařský novátor. Roku 1904 prosadil na včelařském sjezdu v Prostějově rámkovou míru 39 × 24 cm, která se mezi včelaři rozšířila a i dnes patří k nejběžnější v ČR. Adamec se s bratry Mrštíky osobně znal. Dle vzpomínek Boženy Mrštíkové s ním Vilém Mrštík konzultoval například výhody amerických úlů přístupných seshora, s medníkem umožňujícím odebírání medu bez přílišného rušení včel.

H

Sestava – plodiště, nízký nástavek a víko. Barva hnědá, čelo bílé. Konstrukce typ II, předsíňka je zcela bez větracích otvorů. Leták uzavírá předsíň zcela, malý leták je zachován. Zadní předsíňka má zasklenou přepážku, nechybí ani zadní stěna přidržovaná obrtlíky. Plodiště je konstruováno univerzálně (rámková míra 39 × 24 cm), nízký nástavek pro studenou stavbu (stejný jako u sestavy D, míra 52 × 14 cm). Víko je lehké, sedí přesně. Obecně je úl dobře zachovalý a všechny části lícuje.

Při předání ke konzervaci byly v úlu uloženy další dva přebytečné zasklené rámečky a také několik dřevěných latí, které k úlu pravděpodobně patřily a pasují do prostoru mezi plodištěm a nástavkem.

Na vnitřní straně zadních dvířek úlu se nachází nápis tužkou: *7. VIII. 1954 oddělek matka Tocháček, Jiskra.*⁸

I

Sestava – plodiště a vysoký nástavek. Barva hnědá, čelo modré (leták zesponu hnědý). Konstrukce typ II; předsíňka s bočními větracími otvory obsahuje několik malých dřevěných ucpávek, kterými lze zmenšovat velikost hlavního česna. Sklopný hlavní leták má prořezané malé česno, malý leták chybí i s panty. Plodiště je směrově univerzální, rámková míra 39 × 24 cm. Nástavek má stejnou rámkovou míru jako plodiště, je konstruovaný pro teplou stavbu díla a jeho boční strany mají dvojistou zateplenou stěnu. Plodiště a nástavek sedí dosti nepřesně, zřejmě k sobě původně nepatřily. Sestava nemá víko.

J

Torzo plodiště ve velmi špatném technickém stavu. Barva žlutá včetně čela, silně oprýskaná. Konstrukce typ II, předsíňka s otvory ve stříšce. Nedochovala se zadní stěna (na obrtlících) ani okénko zadní přepážky. Velký leták uzavírá předsíňku zcela, ale jeden z pantů nedrží ve dřevě. Malé česno je prořezáno, ale není opatřeno letákem. Zbytek

Stav úlu s označením A a I před konzervátorským zásahem (foto Jiří Sekereš)

⁸ Emanuel Tocháček (1889–1973) byl kněz, včelařský průkopník a propagátor chovu ze Slovinska pocházející včely kraňské. Během druhé světové války krátce pobýval v Divákách a i po válce byl v regionu známou osobou. Ve vzpomínkách Boženy Mrštíkové o něm zmínka není. Nápis na úlu nás informuje, že 7. srpna roku 1954 v něm bylo založeno včelstvo s matkou z Tocháčkova chovu. S využitím informací přiložených k úlu A lze odhadovat, že autorem nápisu mohli být Mikuláš Gratcl. Jestli „Jiskra“ bylo označení chovné řady, nebo se vztahovalo k něčemu zcela jinému, bohužel není zřejmé.

sestavy – nástavek a víko – chybí. Zajímavým detailem jsou hřebíčky na horní straně úlu, ne zcela zatlučené, které vytvářejí improvizovanou ohrádku, takže na plodiště je možné nasadit některý z rozměrnějších nástavků – například sestavu K, která ovšem neodpovídá barvou. Plodiště je směrově univerzální, rámková míra 39 × 24 cm.

K

Dva nástavky a drátěné víko. Barva hnědá, čelo bílé. Oba nástavky jsou konstruovány pro studenou stavbu díla, rámková míra má být pravděpodobně modernějších 43 × 15 cm. Jeden z nástavků má v čelní stěně výletový otvor – tzv. očko – ucpaný korkovým špuntem.

L

Malý úl, tzv. oplodňáček. Barva šedá, vnitřek předsíňky žlutý. Malý úl s masivní konstrukcí a česnem v předsínce, uzavíratelné letákem. Rámková míra 39 × 24 cm při studené stavbě díla. V zadní stěně se nachází průzor uzavíratelný dřevěnou lištou, kterou přidržují dva obrtlíky se závitem. Úlu bohužel zcela chybí víko. Ze všech konzervovaných úlů je oplodňáček nejvíce napaden červotočí – zejména desky dna jsou plné vykousaných tunelů.

Konzervátorský zásah

Při konzervaci byly všechny úly nejprve kartáčem a vysavačem očištěny od hrubých nečistot. Následovalo několik nátěrů insekticidním a fungicidním prostředkem Bochemit QB Hobby, provedených tak, aby došlo k intenzivnímu promoření dřeva s důrazem na tunely po červotočích. Po této prvotní fázi konzervace bylo nutné nechat úly dostatečně vyschnout, protože Bochemit se aplikuje ve vodném roztoku. Uzavřít nadbytečnou vlhkost ve struktuře dřeva by znamenalo postupný rozklad úlů zevnitř. Po vyschnutí bylo možné lepit drobná poškození, rozpadlé a rozklížené latě apod. To bylo provedeno lepidlem Akrylep.

Část souboru úlů po konzervaci (foto Jiří Sekereš)

Některé silně zrezivělé železné prvky bylo nutné mechanicky vyčistit a nakonzervovat (dvě vrstvy základní barvy Imestol Anticor Plus, dvě vrstvy barvy Imestol Grafit). Jednalo se například o železná krmítka úlů B a F nebo kování na některých rámečcích.

Závěrečnou fází konzervace představovalo napuštění polymerem Solakryl BT 55. Nejprve bylo aplikováno několik nátěrů naředěného roztoku s nízkou viskozitou, který dobře proniká do dřeva a po vyschnutí jej zpevňuje, poté byl proveden svrchní nátěr hustším roztokem pro větší ochranu svršku dřeva. U úlů A a B byl ošetřen i slaměný výplet, a to nástřikem téhož zředěného přípravku ve formě aerosolu. Úly nebyly nově natírány barvami, aby byl zachován jejich původní ráz a patina.

Otázkou k řešení je budoucí umístění úlů. V plánu je jejich opětovné vystavení na zahradě domu bratří Mrštíků v Divákách. Plánovaný nový včelín by měl mít vzhled původního regálového včelína Viléma Mrštíka; bylo by však vhodné zvětšit plochu střechy tak, aby byly úly lépe chráněny před povětrnostními podmínkami. Dále ze zkušeností s vinařskými lisy ošetřovanými přípravkem Solakryl víme, že ochranný nátěr je vhodné aspoň jednou za dva roky obnovit. Při dodržení těchto základních podmínek lze úly bratří Mrštíků instalovat na jejich původní místo, a přitom je zachovat i dalším generacím návštěvníků.

Jiří Sekereš

Beehives of Mrštík Brothers – their Brief History and Report on their Conservation

Alois Mrštík (1861–1925) and Vilém Mrštík (1863–1912) were siblings and co-authors with important position in the canon of the Czech literature. In addition to their dramatic work, they were also accomplished bee-keepers and contributed to the improvement of bee-keeping in Moravia. The house in Diváky where Vilém Mrštík lived has been declared cultural monument and is managed by the Regional Museum in Mikulov.

In 2014 several beehives allegedly used by the brothers were brought to the conservation workshops in the Regional Museum in Mikulov. The aim of the conservation intervention was to preserve hives in their current state and allow their further use as outdoor exhibits. On this occasion hives were carefully documented and subjected to comparison with description in memoirs of Božena Mrštíková, Vilém's wife, who gives surprisingly detailed account of the family's bee-keeping practice. Besides the description of the conservation, the conservator shortly discusses the questions of the origin of the beehives, their authenticity and possible history.